УТВЪРДИЛ: /п/
МАЛИНА НИКОЛОВА – ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ
НА ОБЛАСТ ВРАЦА

СЪГЛАСУВАЛ: /п/
ГАЛИНА ЕВДЕНОВА – НАЧАЛНИК НА
РЕГИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО ВРАЦА

СЪГЛАСУВАЛ: *ОБЛАСТЕН СЪВЕТ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ВРАЦА*
С решение от неприсъствено заседание на Областен съвет за развитие, май 2020 г.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ ВРАЦА (2020 – 2022)

Съдържание

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ОБЩИ ПОСТАНОВКИ ЗА ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ (ПЛР)... 4
1. Контекст и обща постановка за създаване на стратегията ... 4
2. Нормативна рамка за разработване на стратегията ... 4
II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И НА ГОТОВНОСТТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПЪЛНОЦЕННА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТ ВРАЦА. ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА..... 6
1. Демографски процеси и икономическо развитие в област Враца ... 6
2. Мрежа от образователни институции в област Враца ... 6
3. Обобщени данни и анализ на потребностите и ресурсите за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Враца ... 9
3.1 Деца и ученици ... 9
3.2. Мерки на въздействие ... 14
3.3 Ресурсна обезпеченост ... 21
4. Институции и доставчици на социални услуги на територията на област Враца ... 23
III. SWOT АНАЛИЗ /основни изводи/ ... 26
IV. СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ ... 27
1. ВИЗИЯ ... 27
2. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ... 27
Стратегическа цел 1 ... 27
Стратегическа цел 2 ... 31
Стратегическа цел 3: ... 34
V. КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ... 36
VI. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА ... 36
VII. КОМУНИКАЦИОННА ПРОГРАМА ... 36
VIII. РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ... 37

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ (АБРЕВИАТУРИ)

АСП Агенция за социално подпомагане

ВУЗ Висше учебно заведение

ДГ Детска градина

ДОС Държавен образователен стандарт

ДСП Дирекция "Социално подпомагане"

ЕПЛР Екип за подкрепа на личностно развитие

ЗПОО закон за професионалното образование и обучение

ЗПУО Закон за предучилищното и училищното образование

МКБППМН Местна комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни

НПО неправителствена организация

НУ Начално училище

ОА Областна администрация

ОЗД Отдел закрила на детето

ОУ Основно училище

ПЖ Преходно жилище

ПГО Професионална гимназия по облекло

ПЛР Подкрепа за личностно развитие

РДСП Регионална дирекция социално подпомагане

РЗИ Регионална здравна инспекция

РУО Регионално управление на образованието

РЦППО Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование

СОП Специални образователни потребности

СПИ Социално-педагогически интернат

СУ Средно училище

ПИЦ Превантивно-информационен център

ЦНСТ Център за настаняване от семеен тип

ЦОП Център за обществена подкрепа

ЦПЛР Център за подкрепа за личностно развитие

ЦСОП Център за социална и образователна подкрепа

ЦСРИ Център за социална рехабилитация и интеграция

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ОБЩИ ПОСТАНОВКИ ЗА ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ (ПЛР)

1. Контекст и обща постановка за създаване на стратегията

Личностното развитие е предпоставка за по-качествен начин на живот и като такова то дава възможност на всеки човек да осъзнае и развие своите знания, таланти и потенциал с цел по-добра реализация.

Правото на личностно развитие е регламентирано чрез Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващото образование.

Това е втората двугодишна стратегия за подкрепа за личностното развитие, която се разработва на областно ниво. Тя е подготвена на база направените изводи от оперативния мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици на област Враца 2017-2019 г., които акцентират върху приобщаването като колективно усилие, изискващо екипно действие – на деца и ученици, родители, педагогически специалисти, членове на общността, местни власти, неправителствени организации, МОН, РУО и други структури, изпълняващи държавните политики.

2. Нормативна рамка за разработване на стратегията

Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие децата и учениците в област Враца 2020 – 2022 г. е разработена в изпълнение на разпоредбите съгласно чл. 196 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) и чл. 5 от Наредбата за приобщаващото образование (приета с ПСМ № 286 от 04.11.2016 г.), както и релевантни към настоящата Стратегия стратегически документи от национален и регионален характер.

Настоящата стратегия отчита разпоредбите на чл. 177, ал. 1 от ЗПУО и чл. 4, ал. 1 от Наредбата за приобщаващото образование, които определят два вида подкрепа за личностно развитие – обща и допълнителна. Те следва да се осигуряват в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие, а в някои случаи и в домашни или болнични условия.

Общата подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 от ЗПУО е насочена към развитието на потенциала на всяко дете и ученик.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие по чл. 187, ал. 1 от ЗПУО е насочена към деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, след извършване на оценка на потребностите

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Враца е краткосрочен стратегически документ, в който са планирани мерки и дейности за периода 2020-2022 г.

Подкрепата за личностно развитие в област Враца в периода на действие на стратегията се организира и осигурява в съответствие с утвърдените общински стратегии за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Областната стратегия остава отворен документ за текущо допълване с нови дейности в рамките на утвърдените приоритети и мерки, по утвърдени правила, по инициатива на заинтересована институция – изпълнител и при осигурени човешки и материални ресурси.

Работна група и задачи за изпълнение

Документът е продукт на съвместните усилия и партньорство на участниците в Областен екип за разработване на Областна стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Враца 2020-2022 г., създаден със Заповед № РД-18-К-10/04.09.2019 г. на Областния управител на област Враца, която включва представители на Областна администрация – Враца, РУО – Враца, десетте общини от областта, РЦППО – Враца, РЗИ – Враца, РДСП – Враца и ЦПЛР „Център за работа с деца“ – Враца.

Стратегията се базира на представената в общинските анализи информация за предходния двугодишен период, където са идентифицирани факторите, влияещи върху състоянието на образователната система, потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детски градини и училища и възможностите за осъществяване на планираните действия.

В процеса на разработване на стратегическия документ е направено и допълнително проучване, включващо събиране и обобщаване на общи статистически данни, информация за децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование към настоящия период, данни за ресурсната обезпеченост, информация за материалната среда и условията за личностно развитие, данни за създадените взаимодействия и партньорски мрежи. Данните са събрани от образователните институции в област Враца и са обобщени от общинските администрации.

II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И НА ГОТОВНОСТТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПЪЛНОЦЕННА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТ ВРАЦА. ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

1. Демографски процеси и икономическо развитие в област Враца

Област Враца включва общо 123 населени места, разположени в 10 общини, с различни демографски и икономически характеристики. На територията на областта има 8 града, които са и общински центрове. Съгласно категоризацията на общините в Република България, от първа до трета категория са общините Враца, Козлодуй, Бяла Слатина, Мездра и Оряхово, останалите пет общини от област Враца се отнасят към четвърта и пета категория.

По отношение на демографските процеси и икономическото развитие могат да бъдат очертани следните негативни тенденции: ниска гъстота на населението, задълбочаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и процесите на обезлюдяването на определени райони и села, ясно изразена тенденция към намаляване на населението, отрицателен естествен прираст и застаряване, интензивна емиграция предимно на млади хора и семейства в активна репродуктивна и трудоспособна възраст.

Данните показват влошена демографска картина като цяло и особено в селата, което е и най-сериозния проблем в бъдещото развитие на област Враца. Подобряването на икономическия облик е един от възможните начини за повлияване в положително отношение на очертаните тенденции. Съществено е значението на образованието като фактор за икономически растеж и заетост. Основен фокус на местно ниво е осигуряването на качествена образователна инфраструктура и качество на обучението, възпитанието и социализацията, осъществявани в образователните институции.

2. Мрежа от образователни институции в област Враца

Актуалната мрежа от образователни институции в област Враца включва 44 детски градини,70 училища и 1 ЦСОП, 7 ЦПЛР разпределени по видове съгласно приложената таблица.

Община	**ДГ**		**Образователни институции**										
		Начални у-ща	**Основни у-ща**	**Обединени у-ща**	**Средни у-ща**	**Профилирани гимназии**	**Професионални гимназии**		**ЦПЛР**	**Спортни**	**ЦСОП**	**Към местата за лишаване от свобода**	**По изкуствата**
							Държавни	**Общински**					
Борован	2		3				1		1				
Бяла Слатина	5	3	4		3		1	1					
Враца	16	3	2	3	5	2	1	2	2	1	1	2	
Козлодуй	7	1	2		3		1		1				
Криводол	2		2	1	1								
Мездра	5		3		2			2	1				
Мизия	1		3					1	1				
Оряхово	4	2	2		1				1				
Роман	1	1	1		1								1
Хайредин	1		1		1								
Общо:	44	10	23	4	17	2	4	6	7	1	1	2	1
Общо училища:			71										

На територията на област Враца функционира един РЦПППО (Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование) – гр. Враца, в който се предлагат дейности, свързани с организационно и/или методическо подпомагане, квалификацията на педагогическите специалисти и с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

За учебната 2018/2019 г. на територията на област Враца училищната мрежа е следната:

- ✓ Средищни училища – 36;
- ✓ Средищни детски градини- 9;
- ✓ Защитени училища – 4;
- ✓ Защитени детски градини – 2.

В края на учебната 2018/2019 г. на територията на гр. Враца е преместен и поправителен дом за непълнолетни, където функционира Средно училище „Св.св. Кирил и Методий", в което се обучават 16 ученици. Училището се финансира от Министерството на правосъдието.

През учебната 2019/2020 г. на територията на област Враца съществуват 6 иновативни училища, одобрени с Решение на Министерски съвет № 479 от 05.08.2019 г., както следва:

- ✓ Основно училище „Васил Левски", гр. Враца
- ✓ Професионална гимназия по търговия и ресторантьорство, гр. Враца
- ✓ Професионална техническа гимназия „Н. Й. Вапцаров", гр. Враца
- ✓ Средно училище „Козма Тричков", гр. Враца
- ✓ Основно училище „Св. св. Кирил и Методий", гр. Мездра
- ✓ Основно училище „Н. Й. Вапцаров", с. Селановци, общ. Оряхово

През последните години се полагат целенасочени усилия за оптимизиране на училищната мрежа и преминаване на едносменен режим на учебния ден от учебната 2020/2021 г. за всички училища на територията на областта, с изключение на ППМГ, гр. Враца, СУ „Христо Ботев, гр. Враца и СУ „Св. св. Кирил и Методий", гр. Козлодуй. За тях се предвижда едносменното обучение да се реализира от учебната 2021/2022 г., след балансиране на училищния и държавния план- прием в 1, 5 и 8 класове, за което има разработени програми на общините.

Центрове за подкрепа за личностно развитие в Област Враца са както следва:

ЦПЛР	Брой групи	Брой деца/ ученици	Направление	Персонал	
				Педагогически	Непадагогически
ЦПЛР „ Маша Белмустакова", с. Бороване	10	154	Наука и технологии, Изкуства, Спорт	2	-
ЦПЛР „Център за работа с деца", гр. Враца	51	558	Изкуства, Спорт, Логопедична терапия, Кариерно ориентиране	10	8
ЦПЛР – ОДК, гр. Козлодуй	49	309	Наука и технологии, Изкуства, Допълнителна подкрепа за личностно развитие	8	2
ЦПЛР, гр. Мездра	15	143	Изкуство, Спорт, Допълнителна подкрепа за личностно развитие	9	1

ЦПЛР, гр. Мизия	27	307	Изкуство, Спорт, Допълнителна подкрепа за личностно развитие	14	1
ЦПЛР „ОДК Людмила Живкова“, гр. Оряхово	23	281	Наука и технологии, Изкуство, Спорт, Допълнителна подкрепа за личностно развитие	18	2
Общо:	**175**	**1752**		**61**	**14**

Работата в ЦПЛР и дейностите, които изпълняват за занимания по интереси следва да се съобразят с провежданите извънучилищни дейности и работа по проекти в училищата. Наблюдаваният обем от групи, дейности и занимания спрямо обхванатите деца и ученици, следва да бъде преразгледан и да бъде пренасочен ресурс за развиване на новите области на дейност, включващи обща и допълнителна подкрепа, както и кариерно ориентиране и консултиране, както и да се организират дейностите по начин, който да привлече допълнително средства чрез проекти, програми за развитие на дейностите или допълнително държавно финансиране.

За *осигуряване на общежитие на учениците от областта* в гр. Враца функционира ЦПЛР – Средношколско общежитие, гр. Враца. В него са настанени 55 ученици от 8 до 12 клас, които продължават образованието си в гр. Враца. Осъществяват се дейности за обща подкрепа за личностно развитие.

Съгласно подадена информация от общините в област Враца функционирането на ЦПЛР в съответната община и дейностите, които се планира да бъдат осъществявани в него през следващите две години, могат да бъдат представени, както следва:

Община	**Функциониране на общински ЦПРЛ – да /не**	**Осъществява /ще осъществява дейност по чл. 49 от ЗПУО, както следва:** */ с „Х“ е маркирано полето, в което ще бъде развивана дейността/*							
		Чл. 49, ал., т.1	Чл. 49, ал., т.2	Чл. 49, ал., т.3	Чл. 49, ал., т.4	Чл. 49, ал., т.5	Чл. 49, ал., т.6	Самостоятелно общежитие	Център за специална образователна подкрепа
Борован	Да	Х	Х	Х	Х	Х	Х	-	-
Бяла Слатина	Да	Х	Х	Х	Х	Х	Х	-	-
Враца	Да	Х	Х	-	-	-	-	Х	Х
Козлодуй	Да	Х	Х	Х	Х	Х	-	-	-
Криводол	Не	-	-	-	-	-	-	-	-
Мездра	Да	Х	-	-	Х	-	-	-	-
Мизия	Да	Х	-	Х	Х	Х	-	-	-
Оряхово	Да	Х	Х	Х	Х	Х	Х	-	-
Роман	Не	-	-	-	-	-	-	-	-
Хайредин	Не	Х	Х	Х	Х	Х	Х	-	-

3. Обобщени данни и анализ на потребностите и ресурсите за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Враца

3. Актуално състояние и мерки за въздействие

3.1 Деца и ученици

Общи данни- тенденции

****Актуалните данни за децата и учениците са обобщени от представените анализи от общините в област Враца.*

- *Тенденцията към намаляване броя на учениците през последните 3 години е неблагоприятна и ясно изразена:*

Учебна година	Общ брой деца в ДГ	Общ брой ученици в училищата
Уч. 2017/ 2018 г.	5 311	18 367
Уч. 2018 / 2019 г.	5 621	17 719
Уч. 2019/ 2020 г.	5 684	17 372

Видно от горните данни, в област Враца за всяка учебна година, по различни причини, в преобладаващата им част - социално-икономически, годишно напускат ученици за по едно средно голямо училище. Наблюдава се увеличение на броя на децата в детските градини в областта. Фактор за това е включването на 5- годишните деца в задължително предучилищно образование.

- *Отпадналите ученици от образователната система през учебната 2018/2019 година по общини*

Община	Брой отпаднали ученици	От тях под 16 години
Борован	10	5
Бяла Слатина	22	21
Враца	4	1
Козлодуй	7	7
Криводол	0	0
Мездра	8	5
Мизия	8	6
Оряхово	10	5
Роман	2	2
Хайредин	0	0
Общо	**71**	**52**

Идентифицирани са различини причини за отпадане на учениците:

- Голям брой отсъствия;
- Заминали в чужбина без заявление и удостоверение за преместване;
- Семейни и социални причини;
- Живеене на семейни начала;
- Преместване в друга област без заявление и удостоверение за преместване.
- Увеличава се броят на децата и учениците от областта, които заминават в чужбина, като за 2017/2018 са 145, а за 2018/2019 – 150.

Тенденциите при отпадането на учениците за три години назад е:

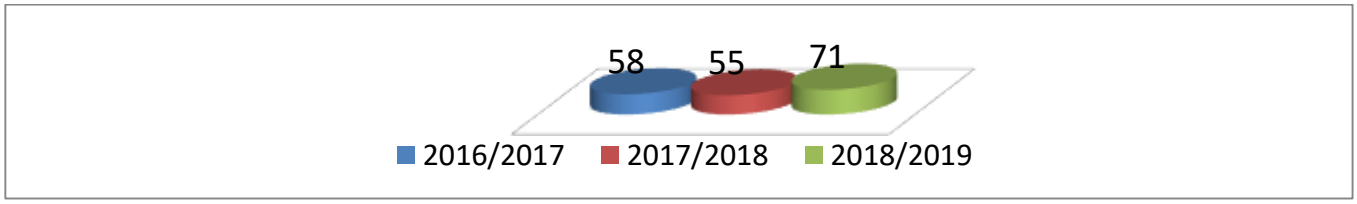

- *Увеличаване на броя на учениците в риск*

Обезпокоителни са данните за идентифицираните деца и ученици в риск - 1740 деца и ученици. Това представлява 8%, което е почти двойно нарастване на тази група деца и ученици в сравнение с предходния период на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие.

За идентифициране на децата и учениците в риск са използвани критерии, съгласно дефинирането на тази група в Преходните и заключителните разпоредби на ЗПУО и в изпълнение на дейностите по проект „Подкрепа за успех“ , а именно:

- ✓ без родителска грижа или чиито родители са починали, неизвестни, лишени са от родителски права или родителските им права са ограничени, в т.ч. с родители в чужбина (последното е добавено на областно ниво, предвид големия брой на родители, заминаващи за чужбина);
- ✓ жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание във или извън семейството му;
- ✓ в опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, морално, интелектуално и социално развитие.
- ✓ ученици от семейства, които са обхванати от безработица, ниски доходи, понижен жизнен стандарт, бедност и др.;
- ✓ ученици с родителска незаинтересованост, противоречия, конфликти, напрежения и кризи в семейството;
- ✓ ученици с отрицателно въздействие на домашната среда;
- ✓ ученици с функционална неграмотност и ниско образование на родителите и др.;
- ✓ ученици с трудности в усвояване на учебното съдържание, липса на навици за учене;
- ✓ ученици с негативни нагласи към образователния процес, липса на мотивация, голям брой отсъствия и др.;
- ✓ ученици с ниска степен на готовност за училище;
- ✓ ученици с липса на познавателна мотивация, липса на мотивация на родителите за получаване на образование и др.

От обобщената информация за деца в риск най-голям е броят на децата без родителска грижа или чиито родители са починали, неизвестни, лишени са от родителски права или родителските им права са ограничени, в т.ч с родители в чужбина – 98 деца и ученици в област Враца.

Вид на инцидента	**Брой инциденти**
Физическа агресия	7
Вербална агресия	-
Тормоз	-
Кибертормоз	-
Насилие върху дете	3
Прояви срещу авторитета и достойнство на учителя (вкл. форми на агресия – физическа, вербална и др	-
Вандализъм	-
Кражби	1
Други нарушения на училищния ред	7
Суицидни опити	1
ПТП	7
Смъртни случаи	3

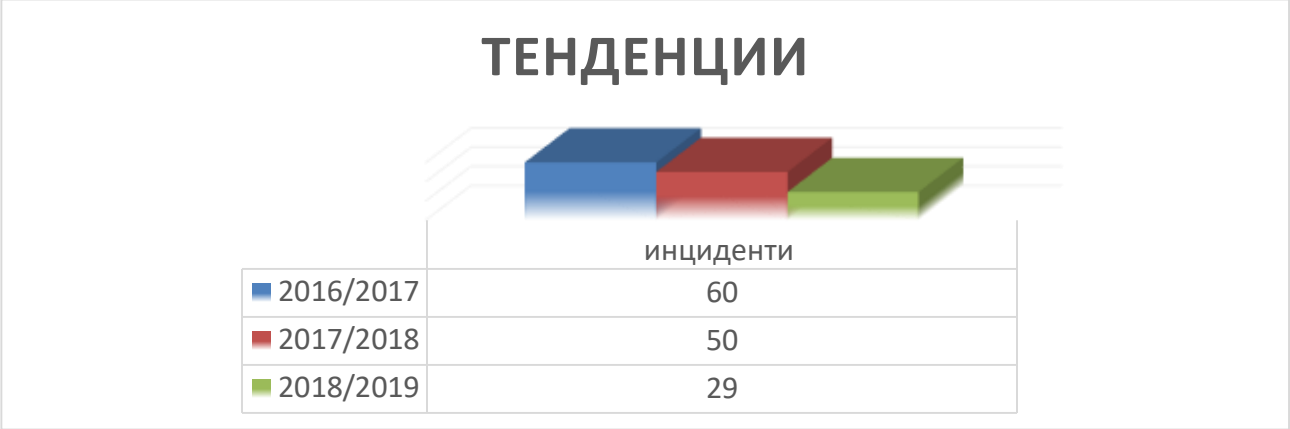

- *Увеличаване на броя на децата и учениците със специални образователни потребности*

Децата и учениците със специални образователни потребности са група, която следва да бъде обект на специално внимание. Приобщаващото образование е сложен и **многоаспектен процес**, детерминиран както от индивидуалните особености на конкретните деца, така и от много други обективни и субективни обстоятелства.

За децата и учениците със СОП е необходима приобщаваща училищна среда, която е достъпна, безопасна и приятна за всички членове на училищната общност, цени и уважава уникалните характеристики на всеки свой член, среда в която съществува атмосфера на взаимно приемане, уважение, екипност и принадлежност и всеки член има възможност да реализира и развива потенциала си на ученик, професионалист или родител.

- *Състав и особености на групата на децата и ученици със специални образователни потребности (СОП).*

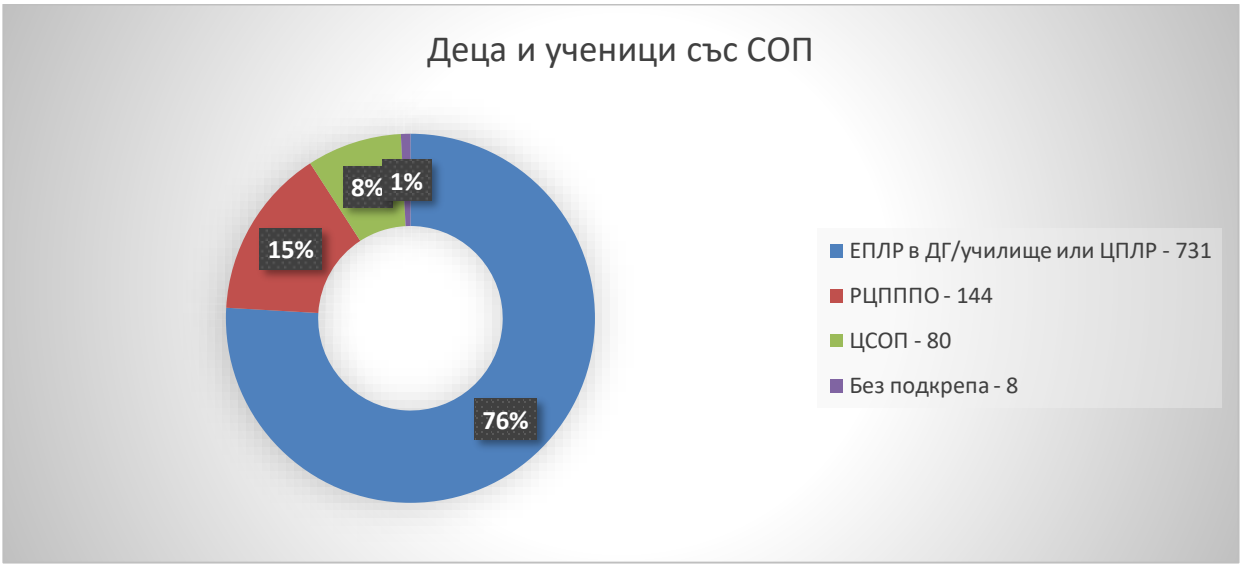

Децата и учениците са с различни увреждания, разпределени неравномерно на територията на различните общини, което създава обективни трудности пред осигуряване на тяхното ресурсно подпомагане с необходимите специалисти и честота на посещенията. Най-голям е делът на учениците с обучителни трудности, което обуславя необходимостта от повишаване на

компетентносттта на учителите, работещи в училищата и ДГ за ранно разпознаване на проблемите и адекватна подкрепа.

Община	Брой училища	Брой ученици във всички форми на обучение	Брой ученици със СОП	% на ученици със СОП	Брой детски градини	Брой деца	Брой деца със СОП	% на деца със СОП
Борован	4	599	38	6,34	2	203	5	2,46
Бяла Слатина	12	2703	169	6,25	5	725	7	0,97
Враца	21	7471	337	4,51	16	2350	42	1,79
Козлодуй	7	2344	64	2,73	7	821	5	0,61
Криводол	4	624	30	4,81	2	241	3	1,24
Мездра	7	1549	86	5,55	5	609	17	2,79
Мизия	4	426	23	5,40	1	170	2	1,18
Оряхово	5	798	46	5,76	4	271	0	0,00
Роман	4	525	83	15,81	1	189	4	2,12
Хайредин	2	333	8	2,40	1	131	4	3,05
Общо	**70**	**17372**	**884**	**5,09**	**44**	**5710**	**89**	**1,56**

Спрямо анализът в предходната областна стратегия, когато броят на децата и учениците е бил 785 за 2017 г., *броят на децата и учениците със СОП е значително нарастнал- 963*. Като причина за това може да се определи осъзнаването на проблема от родителите и търсенето на необходимите специалисти. Най-високият брой на деца и ученици със СОП е концентриран в град Враца. Това се обяснява с по-големия брой детски градини и училища за разлика от останалите общини на територията на областта. Като дял обаче на децата и учениците със СОП спрямо общия брой първото място е за община Роман.

Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от **допълнителна подкрепа** за личностно развитие е много разнообразна по своя състав и особености в отделните училища, детски градини и общини. Това изисква много конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и напасване на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място и в сътрудничество с другите институции.

Към декември 2019 г. НЯМА деца и ученици със СОП в 11 училища (16 %) и в 17 детски градини (39%) от областта.

Институциите, които самостоятелно организират ресурсното подпомагане на децата и учениците със СОП са 35 училища и 5 ДГ, обощени по общини.

Община	Общ брой ученици към м. декември 2019 г.	бр. ученици със СОП	% със СОП
Враца	5023	216	4,30
Борован	329	27	8,20
Бяла Слатина	1030	109	10,58
Козлодуй	1771	53	2,99
Криводол	154	25	16,23
Мездра	1582	95	6,0
Мизия	178	14	7,87

Оряхово	540	42	7,78
Роман	475	82	17,26
Хайредин	248	8	3,23
Общо за област Враца:	**11330**	**671**	**5,92**

От анализираната информация е видно, че много образователни институции са пристъпили или предстои да пристъпят към действия за назначаване на специалисти за осигуряване на ресурсното подпомагане на място в детската градина или училище, с което да се обезпечи ежедневно присъствие на психолози, логопеди и ресурсни учители.

Детските градини и училищата, в които броят на децата и учениците със специални образователни потребности не е достатъчен за назначаване на специалисти, обезпечаващи ресурсното подпомагане в тях, ще имат необходимост от подкрепа и насочване на такива към тях от общините. Тези специалисти могат да бъдат осигурени от ЦСОП, ЦПЛР, доставчици на социални услуги или от РЦПППО – Враца. *Важен момент за осигуряване на общата подкрепа*, която включва и дейности, свързани с оказване на психологическа помощ на деца, ученици, родители и педагогически специалисти и изграждане на подходяща психологическа среда *е присъствието на психолог в детските градини и училищата*. Ефективното сътрудничество между местните структури и доставчици на социални услуги е възможност за осигуряване на психолог за работа на терен.

- *Деца и ученици с хронични заболявания*

Съгласно подадени данни, към месец юли 2019 г., 396 деца и ученици са с хронични заболявания.

За тази специфична група ученици се осигурява целенасочена грижа за здравето в рамките на общата подкрепа за личностно развитие. В изпълнение на социалната и здравната си политика, насочена към децата и учениците – профилактика и диагностика на често срещани заболявания в ранна детска възраст, промоция на здравето, осигуряване на медицински специалисти и оборудване на здравни кабинети в училища и детски градини в област Враца функционират медицински кабинети в 64 училища и 42 детски градини. Медицинските специалисти са назначени на място или посещаващават образователните институции по график. Те провеждат здравни беседи в класовете по различна тематика. Проследяват състоянието на хронично болните деца и ученици, осъществяват периодична връзка с личните лекари на децата и учениците. Голяма част от медицинските специалисти са назначени от кметовете на общините. Може да се направи изводът, че през учебната 2018/2019 г. новоназначените медицински специалисти са 43, с които се обезпечава в максимална степен нуждата от здравна грижа.

В детските градини ежедневно се осъществява филтър при приема на децата, оказва се помощ при необходимост, проследява се имунизационния статус на децата. Чрез профилактичните карти се проследява здравословното състояние на децата. Водят се индивидуални разговори с родители по определени казуси, свързани с грижите и опазването здравето на децата.

Във връзка с повишаване информираността на децата и придобиване на знания и умения на учениците за здравословно хранене; здравословен начин на живот; здравословна жизнена среда и предпазване от инфекциозни заболявания са изнесени здравни беседи и презентации в детските заведения и училищата пред децата от 3 – 7 год. възраст и учениците от 1 до 12 клас.

- *Деца и ученици с изявени дарби - 312*

Събраните данни за децата и учениците с изявени дарби вероятно не включват всички деца и ученици, които имат постижения в областта на науката, спорта и изкуствата. Като база за идентифицирането им е ползвана дефиницията съгласно Преходните и заключителните разпоредби

на ЗПУО, а именно: ***"Дете или ученик с изявени дарби"*** *е дете или ученик с трайни способности и постижения в областта на науката, изкуството или спорта, надвишаващи постиженията на неговите връстници".*

Прави впечатление, че в общини Криводол и Хайредин не е отбелязано нито едно дете или ученик. Необяснимо нисък е техният относителен дял в общини Козлодуй и Мездра, където редица ученици имат своите значими постижения в различни събития и прояви. Липсата на идентификация на децата и ученици с изявени дарби би повлияло на предприемането на целенасочени и координирани действия за развитие на техния потенциал.

Общините в област Враца подкрепят инициативи, свързани с развитие на творческите заложби на децата. Изплащани са годишни еднократни стипендии за ученици с изявени дарби, на талантливи деца в областта на спорта, науката или изкуствата. В същото време в системата на образованието се отчита нужда от допълнително подпомагане на деца и ученици, които се явяват на разнообразни конкурси, фестивали и форуми в областта на културата, изкуството, науката и спорта. Намирането на спонсори за подобни пътувания зад граница на даровити деца към момента е оставено в ръцете на инициативни училищни ръководства и отделни родители.

От информацията за постиженията на децата и учениците в областта на науката, спорта и изкуството е видно, че създаването на условия гарантира тяхното личностно развитие. Общините са набелязали мерки за работа с тези деца и стимулиране на техните изяви и участия. От обобщената информация за децата и учениците, нуждаещи се от осигуряване на обща и допълнителна подкрепа, е необходимо усилията на всички институции обвързани с отглеждането, възпитанието, образованието, социализация на подрастващите да се ангажират в най-висока степен с изпълнение на нормативната система по посока приобщаващо образование.

3.2. Мерки на въздействие

- *Прилагане на Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст*

Един от националните приоритети на държавата е включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, където преки ангажименти имат няколко министерства и техните регионални и местни структури. Дейностите за съвместната работа на институциите са разписани в **ПМС** №100 от 8 юни 2018 г. (изм. и доп. с Постановление №259 от 14 октомври, 2019 г. - ДВ. бр.82 от 18 октомври 2019 г.)

Екипите за обхват имат ключова роля за успеха на Механизма, като през учебната 2019/2020 г. в 10-те общини по предложение на кметове са обособени в 41 райони за обхват и в тях са включени над 500 представители на РУО-Враца, Районните управления на МВР, Дирекциите за социално подпомагане, общините, училищата и детските градини.

За подпомагане работата по Механизма на 07.09.2018 г. се създаде Областен координационен център, ръководен от областния управител на област Враца.

Информация за децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст, включени в обсега на действие на Механизма за 2019/ 2020 г. е:

Групи деца и ученици в обсега на Механизма	**Брой деца и ученици**	**Извършени обходи (Общ брой)**	**Резултати**				
			Върнати и посещаващи редовно училище или ДГ	**Върнати, но допускащи отсъствия по неуважителни причини**	**В чужбина**	**Неоткрити на адрес**	**Отказали да бъдат записани**
Подлежащи 5-6 и 7-годишни да постъпят за първи път в ДГ/училище през настоящата учебна година, но незаписани	19	460	8	4	9	0	2
Посещавали ДГ/училище през предходната учебна година, но незаписани за настоящата учебна година	25	25	2	2	17	0	2
Отпаднали през предходни учебни години и незаписани за настоящата учебна година	68	58	11	18	18	22	7
В риск от отпадане през 2019/2020 уч. г.	306	566	60	112	19	11	0

На територията на област Враца от началото на учебната 2019/2020 година до момента са извършени следните действия:

- 1109 обходи в домовете на 418 деца и ученици, подлежащи на задължително обучение. При посещенията е установено състоянието за всеки конкретен случай, идентифицирани са причините за включването им в обсега на действие на Механизма.
- 81 деца и ученици са върнати в образователната система.
- Спиране детски надбавки за 362 деца и ученици с направени голям брой неизвинени отсъствия.
- Наложени наказания по реда на чл. 347 от ЗПУО за област Враца - 22.

Анализирането на предпоставките за отпадане на деца и ученици от образователната система извежда като съществен фактор допускането на голям брой отсъствия по „неуважителни“ причини. Като проблем се идентифицира и представянето на неистински медицински бележки. Решаването на проблема с фалшивите медицински бележки изисква системни усилия от всички институции, имащи отношение към процеса на издаването, приемането и обработването им. В тази връзка е подобрена работата на медицинските фелдшери в училищата и аспектите от дейността им, свързани със заверка на медицинските бележки, проследяване на имунизациите на учениците и отразяването на пълната информация за направените имунизации в здравните картони. Използват се възможностите на Информационната система за реализация на механизма (ИСРМ) за проверка на медицинските бележки със съмнителна достоверност.

През м. септември-октомври 2019 г. в област Враца са проведени срещи на председателите на екипите с всички техни участници и с ръководствата на образователните институции по въпросите на практическото приложение на изискванията на Механизма в дейността им през новата учебна година.

- *Успешни практики в дейността на екипите за обхват.*

✓ Въведеното изискване от РУО – Враца за ежедневно представяне на справка за отсъстващите ученици от идентифицирани училища с голям брой ученици в риск. При наличието на такива образователните медиатори или учителите правят посещения на адрес.

✓ Работа на ,,терен". Най-голям ефект имат посещенията от целия екип с представители на различни институции, както и сътрудничеството с кмета на населеното място;

✓ Искано от образователната институция съдействие по компетентност от МВР, за потвърждение датата на заминаване в чужбина – през кой граничен пункт е напусната територията на страната от конкретното лице;

✓ Поддържане на връзка между представителите на екипа, класния ръководител и родителите на ученика, застрашен от отпадане, поради допускане на отсъствия без уважителни причини;

✓ Включване на учениците в риск в дейности, заложени в календара на училището, с цел повишаване на мотивацията им за учене и развиване на чувство за отговорност и приобщаване към училищната среда. Участие в клубове по интереси, спортни дейности, състезания и мероприятия, свързани с професионалното направление на ученика;

✓ Включване на родители на ученици в риск в училищни инициативи.

✓ Провеждане на психологически лектории с участие на психолог, медиатори и родители с цел пояснявӑне ролята на училището за образователната интеграция на децата и учениците;

✓ Осигурена финансова и социална подкрепа за социално слаби ученици – безплатно хранене, осигуряване на дрехи и обувки; учебни материали, пособия и др;

✓ С подкрепата на училищното настоятелство в някои от училищата се подпомагат материално деца, които се нуждаят от дрехи или обувки;

✓ При необходимост се ползва помощта на НПО за организиране на благотворителни кампании в помощ на социално слаби и социално изолирани семейства;

✓ Добра междуинституционална комуникация и работа на терен чрез съдействие от Звено "Център за младежки дейности" с участието на младежки работници, доброволци и обществени възпитатели в град Враца;

✓ Привличането в екипите за обхват и на обществените възпитатели, които, освен че участват в посещенията на адрес, често поемат и последващата работа с ученика, за да предотвратят отпадане;

✓ Провеждането на тематични родителски срещи за изграждане на позитивен модел на поведение в семейството;

✓ В някои от общините се разработват ваканционни програми чрез взаимодействие на ЦПЛР, читалищата в населените места и образователните институции;

✓ Въведена от община Враца практика е прилагано видеонаблюдение на райони, в които живея̆ групи деца и ученици, системно непосещаващи образователни институции;

Подходите **за успеваемост** по отношение на риска от отпадане на учениците са комплексни:

✓ Повече и разнообразни дейности по превенция - подобряване на ефективността на работата в образователните институции с децата и учениците в риск от отпадане;

✓ Прилагане на мерки за ограничаване на отсъствията по неуважителни и уважителни причини- взаимодействие с РЗИ – Враца и РЗК- Враца;

✓ Подобряване на взаимодействието между институциите, включени в Механизма, търсене на по-активно участие на служителите на МВР и Дирекция „Социално подпомагане"

✓ Привличане на „външни" членове в екипите за обхват- кметове на малки населени места, влиятелни членове на общността, членове на НПО и бизнеса

✓ Популяризиране на добри практики.

✓ Назначаване на образователни медиатори.

- *Целодневната организация на учебния ден*

Целодневната организация на учебния ден е ефективна мярка за подобряване качеството на образование, като особено ясно е изразен ефектът по отношение на учениците от рискови групи. Обхватът на учениците, включени в целодневна организация на учебния ден, за област Враца е 62%.

Община	Брой уч. 1-7 клас	Брой ученици, включени в ЦОУД	% ученици, включени в ЦОУД
Борован	410	315	76.83%
Бяла Слатина	1638	849	51.83%
Враца	4161	2445	58.76%
Козлодуй	1420	799	56.27%
Криводол	471	256	54.35%
Мездра	997	794	79.64%
Мизия	305	229	75.08%
Оряхово	559	348	62.25%
Роман	331	250	75.53%
Хайредин	199	190	95.48%
	10491	**6475**	**61.72%**

В сравнение с предишния програмен период, обхванатите в целодневна организация на учебния ден ученици е нарастнал значително, особено в общините, където са концентрирани ученици от уязвими групи - общините Хайредин, Бяла Слатина, Роман и Козлодуй. Най-голям обхват в целодневната организация са включени учениците от общините, които организират пътуване на децата от малки населени места, в които липсва училище. Обхващането на учениците в ЦОУД означава, че педагогическите екипи в училищата са осигурили финансова и материална обезпеченост на образователната институция, наличие на санитарно - хигиенни условия, безопасни условия на обучения и заявени желание от страна на родителите.

- *Осигуряване на обща подкрепа*

В област Враца има изградена и добре функционираща мрежа от звена за обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. Създадени са условия за модернизация, с цел постигане от учениците на знания и умения, актуално изпреварващи времето си, формиране на ценностни нагласи, развиващи способността на ученика да се адаптира към околния свят. Осъществен е гъвкав преход от заниманията в училище, към работа в извънучилищни форми. Дейностите на институциите, ориентирани към дарбите и интересите на децата и учениците в свободното им време, са разнообразни и с дългогодишни традиции. Учениците могат да избират, както между форми, предлагани в училищата, така и между предлагани от други организации и институции и по проекти.

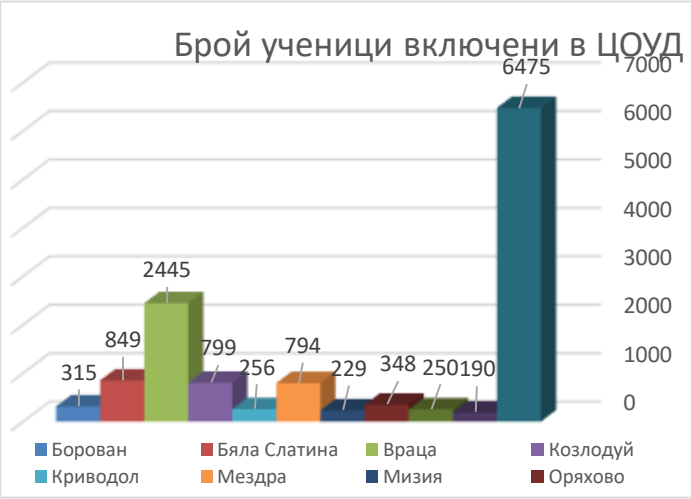

В образователните институции в област Враца са провеждани разнообразни дейности за обща подкрепа за личностно развитие. Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и

навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистиране, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагащи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал. В детските градини, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст.

Във всички образователни институции се осъществяват дейности, включващи екипна работа с насоченост към обща подкрепа на учениците в училището – срещи между учителите, срещи на отделни учители с родители на ученици, дейности за преодоляване на рискови фактори в средата на учениците и т.н. В училищата са сформирани различни екипи - за превенция на противообществените прояви, за преодоляване на проблемното поведение, за превенция на обучителните трудности и др., които осъществяват дейности, които кореспондират с оказването на общата подкрепа за личностно развитие.

За учениците от начален етап, които не са усвоили компетентностите, заложени в учебната програма за съответния клас, в съответствие с чл.124, ал. 2 от ЗПУО се организира допълнително обучение по време на лятната ваканция. От приложената таблица е видно, че броят на обхванатите в допълнително обучение ученици нараства.

Клас	Брой училища	Брой ученици	Брой ученици по БЕЛ	Брой ученици по математика
1 клас	25	103	103	94
2 клас	26	99	99	85
3 клас	27	101	101	90
4 клас	21	67	67	64

- *Включване в програми и проекти*

Проекти:

❖ *Проект BO05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“*

С разбирането, че предучилищното образование е важен период в живота на детето с оглед формиране на положително отношение към училището и създаване на мотивация за учене, разширяването на достъпа до предучилищно образование на децата от уязвими групи и живеещи в бедност всички детски градини в област Враца участват в различни дейности по проект BO05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“.

Дейностите по проекта, са следните:

- Допълнително обучение по български език за деца от уязвими групи;
- Провеждане на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи, включително обезпечаване на средствата за такси на детски градини с повишена концентрация на деца от уязвими групи, осигуряване на допълнителен педагогически и непедагогически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др.;
- Осъществяване на обучения, вкл. осигуряване на обучителни материали, пособия и др.;
- Реализиране на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа за родители на деца от уязвими групи и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното образование, в т. ч. чрез дейността на образователни медиатори, на социални работници, ромски лидери или представители на ромската общност, вкл. чрез осигуряване на материали, пособия, помагала и др.;
- Провеждане на дейности за изграждане на положителни обществени нагласи към предучилищното образование и за недопускане на дискриминация;
- От началото на уч. 2019/2020 г. е започнало допълнителното обучение деца, които слабо владеят или не владеят български език;
- В детските градини са осъществявани и дейности за психомоторно и познавателно развитие на децата.

❖ *Проект BG05M2OP001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“*

За учебната 2019/2020 г. в дейности по Проект BG05M2OP001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“ са включени 2565 ученици, 128 от които в групи за дейности по интереси. Чрез дейности по проекта се цели:

✓ намаляване и предотвратяване на преждевременното напускане на училище и насърчаване на равния достъп до висококачествено основно и средно образование, включващо формални, неформални и самостоятелни начини на учене за повторно включване в образователната система и системата на обучение;

✓ подобряване на равния достъп до учене през целия живот за всички възрастови групи чрез формални, неформални и самостоятелни начини, усъвършенстване на знанията, уменията и квалификацията на работната сила и насърчаване на гъвкави начини за учене, включително чрез напътствия за кариерно развитие и валидиране на придобитата квалификация.

Целевите групи по проекта са:

✓ ученици в риск от отпадане от училище;

✓ ученици, на които е необходимо предоставяне на услуги по кариерно ориентиране в прехода от прогимназиален към гимназиален етап на образование и ученици в училищата с по-ниска концентрация на ученици в риск от ранно отпадане;

✓ педагогически специалисти;

✓ родители и други заинтересовани страни (представители на неправителствени организации, образователни медиатори, социални работници, ромски авторитети и лидери и др.).

Национални програми:

Включването на деца от девет детски градини от област Враца в НП „Успяваме заедно“ се за осигуряване на цялостно развитие на детската личност (физическо, емоционално, социално, когнитивно и речево) чрез прилагане на ефективни мерки за осигуряване на плавен преход на детето от семейната среда към детската градина и чрез овладяване и усъвършенстване на взаимодействието на учителите с представителите на семейната общност в детската градина.

Чрез НП „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“ образователните институции в областта увеличат достъпа до информационните и комуникационни технологии (ИКТ) за съвременните деца. Електронизацията на учебния процес е ключов елемент на съвременното образование, а навлизането на иновации, базирани на ИКТ, в системата на образованието, оптимизира процеса на обучение и повишава неговата ефективност.

Разработени са програми за превенция на агресията и се провеждат много инициативи по темата.

Във връзка с ранното оценяване на риска от обучителни трудности в детските градини се извършва скрининг – тест на децата на възраст 3-3,6 г. Вследствие на установените дефицити след проведени индивидуални разговори с родителите е предприет комплексен подход за индивидуални занимания в областта на езиковото, познавателното, емоционалното и социалното развитие.

С децата в риск от обучителни трудности се работи по програми за езиково-говорно, психомоторно и когнитивно развитие. Провеждат се множество педагогически визити за популяризиране и устойчивост на доказалата се практика, както и дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения, занимания по интереси.

Чрез участие на образователните институции в Националната програма „Заедно в грижата за ученика“ се цели:

- ✓ Осигуряване възможности за прилагане на индивидуален подход в обучението, основан на системно проследяване на постиженията учениците и отчитане на техния напредък от подготвителната група до завършване на основно образование;
- ✓ Улесняване на прехода между отделните етапи на образование;
- ✓ Създаване на партньорства и мрежи между училища и детски градини.

Изпълнението на дейности по Национална програма „Заедно за всяко дете“ е насочено към:

- ✓ Подпомагане на дейностите на екипите по подбор и систематизиране на мерки за обхващането и задържането на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст;
- ✓ Подобряване на комуникацията между представителите на различните институции, участващи в екипите за обхват;
- ✓ Осигуряване ефективна комуникация с обществеността и публичност на процеса по обхващане и задържане на децата и учениците в образователната система;
- ✓ Ангажиране на родителите и другите членове на семействата в процеса на обхващане и задържане на децата и учениците в системата на предучилищното образование и училищното образование и повишаване възпитателния потенциал на семейството.

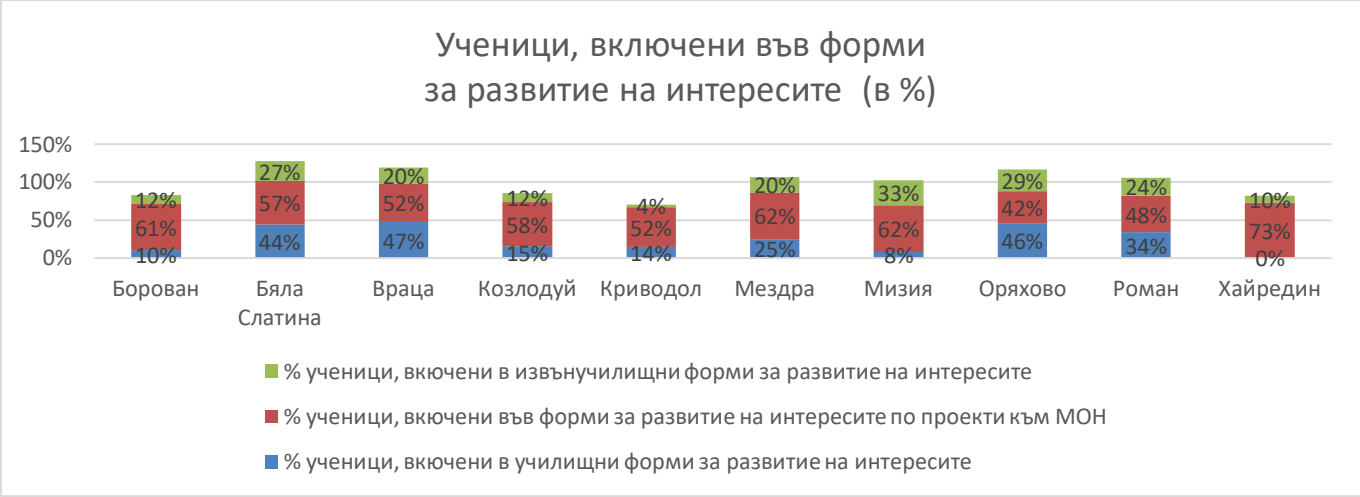

- *Ангажираност на институциите за работа с деца и ученици в риск*

Общините разработват програми за закрила на децата и учениците за всяка текуща година. Организират се извънкласни дейности в училищата за ученици в риск, като се включват в образователни програми, свързани с опасностите и последствията от употребата на психоактивни вещества, рисково сексуално поведение и др. Дейностите се изпълняват от общински администрации, училищни екипи, ЦОП в общините, МКБППМН. В случаите на дете в риск се прилага Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца-жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, който регламентира конкретните задължения на ангажираните субекти в случаите, при които е необходима кризисна интервенция. Механизмът обединява ресурсите и усилията на ОЗД, представителите на общината, РУ на МВР, РЗИ, личен лекар на детето, РУО, училище, детска градина, МКБППМН, съд, прокуратура, доставчик на социална услуга и др. Институциите водят активна политика в рамките на своите правомощия за превенция на рисково поведение и подкрепа на децата и учениците в риск. Недостатъчна е все още координацията и обмена на данни между тях за ефективен комплексен подход към проблемите на тези деца и ученици. Устойчивостта на взетите мерки за преодоляване на рисково поведение или предотвратяване на случаите на дете, жертва на насилие е чрез осигуряване на обща и допълнителна подкрепа в образователните институции за всеки конкретен случай с активно взаимодействие между общински и държавни структури, както и доставчици на социални услуги.

3.3 Ресурсна обезпеченост

- *Материално-техническа база*

През последната година са положени усилия за модернизиране и адаптиране на материално-техническата база с оглед по-пълноценно удовлетворяване на потребностите на различните деца и ученици. Наблюдава се тенденция към обогатяване на материалната база и нейното структуриране, съобразно потребностите на децата със специални образователни потребности. В много училища и ДГ са осигурени разнообразни учебно-технически средства, апаратура и дидактични материали - стационарни и преносими компютри, мултимедии, интерактивни дъски.

За целите на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците със СОП в образователните институции са осигурени разнообразни дидактични материали, съобразно

индивидуалните им потребности - обучаващи моливи-транжори, специализирани образователни интерактивни и развиващи игри, софтуерни продукти.

Броят на ресурсните кабинети е нараснал значително спрямо предходната учебна година, като към настоящия момент те са 72 при 81 образователни институции, в които се осъществява допълнителна подкрепа. Въпреки това се запазва тенденцията на недостатъчно ресурсни кабинети в детските градини. За такива се използват различни помещения, които не във всички случаи осигуряват благоприятни възможности за работа. Голям брой ресурсни кабинети разполагат със специализирани и адаптирани дидактически игри – дъски на Кото, РЕМЕЛКА, комплекти материали – част от Монтесори, Логико – примо, Брейн бокс, мемо-повърхност, софтуерни продукти за деца и ученици със СОП.

В шест от детските градини в град Враца са открити зали за обучение по метода Монтесори, които се използват от всички деца.

Логопедични кабинети са обособени и оборудвани в 11 детски градини и 23 училища. Продължава нарастването на броя на ресурсните кабинети.

Актуалното състояние в образователните институции в област Враца, съгласно събраните данни:

Видно от гореизложеното, по отношение на достъпността на материалната среда в образователните институции в област Враца са налице много резерви за превръщането ѝ в подкрепяща и благоприятна за всички деца и ученици, в т.ч за децата и хората с увреждания.

Спортната база е в по-удовлетворително състояние, макар да е далеч от оптималната материална среда за спортни дейности.

Библиотечно-информационно обезпечаване е осигурено в 76 образователни институции.

В 30 училища са обособени самостоятелни библиотеки. В голяма част от училищата има функциониращи библиотечни кътове. Изградено е сътрудничество между образователните институции и местните читалища и библиотеки. Организират се дейности, свързани с културния и

празничен календар от Регионалните и читалищни библиотеки. Училищата на територията на областта разполагат със съвременно оборудвани компютърни кабинети и зали, които се използват за целите на информационното осигуряване, но в ДГ състоянието не е удовлетворително. За пълното информационно обслужване, както на родителите, така и на учениците регулярно се предоставя информация в сайтовете на образователните институции.

По отношение на столовото хранене и транспорта на учениците данните са различни за общините в област Враца, но може да бъде направен общият извод, че в рамките на 2-годишния предходен програмен период е извършено оптимизиране и в тези направления.

- *Кадрова осигуреност в детските градини и училищата за провеждането на политиката за приобщаващо образование*

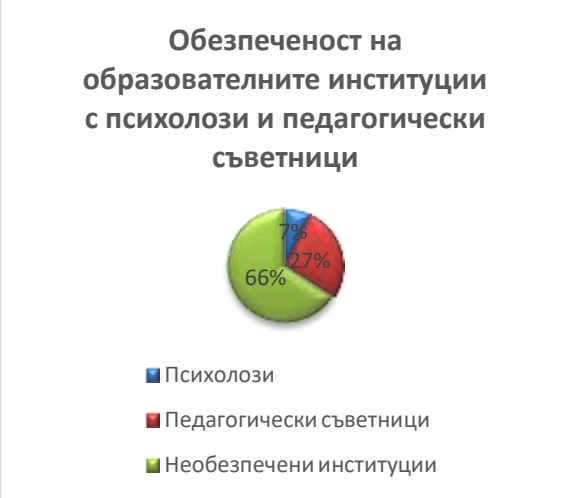

Назначени педагогически специалисти на щат в образователните институции:	Назначени в детски градини	Назначени в училища
ресурсни учители	5	59
педагогически съветници	0	18
психолози	2	11
логопеди	5	17
Помощник на учителя	3	10
ОБЩО:	**15**	**115**
ОБЩО: 130		

През учебната 2018/19 г. в ЦСОП гр. Враца са работили 18 педагогически специалисти и 1 рехабилитатор.

РЦПППО – Враца е осигурявало допълнителна подкрепа и методическо подпомагане чрез следните специалисти: ресурсни учители – 12, логопеди – 4, психолози – 3, учител на деца с нарушено зрение – 1.

Неприемлив факт, за промяната за който са необходими целенасочени усилия е този, че преобладаващата част от образователните институции в област Враца не са обезпечени с психолози и/или педагогически съветници. Проблемът стои особено остро в детските градини и в училищата в малките населени места, където няма съответни специалисти и/или е трудно финансовото обезпечаване на тяхното назначаване.

4. Институции и доставчици на социални услуги на територията на област Враца

- *Центрове за обществена подкрепа*

Дейностите са насочени към следните целеви групи: деца, жертви на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството, деца, за които съществува опасност от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие, деца с увреждания, деца, необхванати от образователната система, в риск от отпадане или отпаднали от училище, както и семействата на тези деца.

гр. Бяла Слатина - 18 места, като към декември 2019 г. обслужва 18 деца в риск	**гр. Враца** – 50 места, като към месец декември 2019 г. обслужва 90 деца в риск	**гр. Козлодуй** – капацитет 30 места, към месец декември 2019 г. предоставя услуги за 41 деца	**гр. Оряхово** – 20 места, като към месец декември 2019 г. предоставя услуги за 17 деца в риск	**гр. Роман** - капацитет 20 места, обслужва в края на 2019 г. 21 деца в риск

- *Дневни центрове за деца и/или младежи с увреждания*

Към декември 2019 г. услугите на Центровете се ползват в пълен капацитет. Предоставят дневна грижа и почасови социални услуги. На потребителите е осигурен безплатен транспорт – извозване от дома на потребителя до Центъра и обратно, безплатна храна за децата до 18-годишна възраст, медицински грижи, корекционно-компенсаторна и възпитателна работа, логопедична терапия, арт-терапия, музикотерапия, психологична помощ, кинезитерапия и др.			
гр. Бяла Слатина - капацитет 30 места и 60 консултативни услуги	ДЦДМУ „Зорница“ - **гр. Враца** - капацитет 60 места	ДЦДУ – **гр. Козлодуй** - капацитет 20 места	ДЦДУ – **гр. Роман** – капацитет 20 места

- *Центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи без увреждания*

Социална услуга от резидентен тип, която предоставя жизнена среда за пълноценно израстване и развитие на деца, лишени от родителска грижа, за които към момента на настаняване са изчерпани възможностите за връщане в биологичното им семейство, настаняване при близки и роднини или приемно семейство**.**			
с. Бороване – ЦНСТ 1-12 деца, със заетост 12 настанени към декември 2019 г., ЦНСТ 2- 12 деца пълна заетост.	**с. Бърдарски геран, общ. Бяла Слатина** – ЦНСТ за деца от 3 до 10 г. с капацитет 15 и заетост към месец декември 2019 г. - 13 деца ЦНСТ от 11 год. до 16 г. с капацитет 15 деца и пълна заетост към декември 2019г.	**гр. Мездра** – капацитет 8, заетост 8 лица.	**гр. Роман** - ЦНСТ 1, капацитет 10 и заетост 10 ЦНСТ 2 – с капацитет 12 и заетост 12 деца.

- *Центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания*

Социална услуга от резидентен тип, която предоставя жизнена среда за пълноценно израстване и развитие на деца, лишени от родителска грижа, за които към момента на настаняване са изчерпани възможностите за връщане в биологичното им семейство, настаняване при близки и роднини или приемно семейство. Предоставяните услуги са: рехабилитация, терапия, ориентиране, информиране и обучение, групова работа, помощ в домакинството, обучение и др. Услугата обхваща децата с увреждания над 3 години на територията на общините и покрива потребностите на целевата група. Осигурена е среда на живот, близка до семейната, като всеки потребител разполага с лично пространство и с пространство за общи дейности.			
гр. Бяла Слатина – 2 ЦНСТ с капацитет по 14 и заетост по 14 деца.	**гр. Враца** – действат 3 Центъра с капацитет по 14 деца, като заетостта към декември 2019 г. е по 13 деца за два от Центровете и 12 деца за третия.	**гр. Мездра** – 2 Центъра с капацитет по 14 и заетост по 14 деца.	**гр. Роман** – 3 Центъра с капацитет по 10 деца. Към месец декември 2019 г. услугите са с пълен капацитет.

- *Център за социална интеграция и рехабилитация за деца и лица с увреждания (община Козлодуй, с. Бутан)*

Капацитетът на центъра е 30 места, като към декември 2019 г. 17 деца ползват услугите. Услугите на Центъра са фокусирани върху потребностите на деца и възрастни с физически увреждания, деца и възрастни с интелектуална недостатъчност, деца и възрастни с комбинирани нарушения, самотно живеещи възрастни хора, деца и лица с различни видове увреждания, емоционално-поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушения в развитието. Центърът за социална рехабилитация и интеграция предоставя комплекс от социални услуги, свързани с разнообразни консултативни, терапевтични и рехабилитационни дейности, логопедична и психологична терапия, социално-правни консултации, обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

- *Преходни жилища за деца (Бяла Слатина, Враца, Роман)*

Форма на социална услуга, осигуряваща настаняване на не повече от 8 деца като мярка за закрила на детето и подкрепа от специалисти за придобиване на знания и практически умения за водене на относително самостоятелен начин на живот и подготовката им за включване в живота на общността. Капацитетът на ПЖ – гр. Бяла Слатина е 8 деца, с настанени 7 деца. Преходните жилища в гр. Враца и гр. Роман са с пълен капацитет.

- *Центрове и Звена за почасово предоставяне на услуги за социално включване в общността или в домашна среда, финансирани по схема „Независим живот“ в общините на територията на Област Враца*

Осигуряват достъп до интегрирани услуги, в това число психологически, педагогически, рехабилитационни, социални и здравни, според специфичните потребности на потребителите на социална услуга. Целта им е подобряване качеството на живот на децата с увреждания, както и осигуряване на услуги за социално включване, чрез предоставяне на подкрепа и от лични и социални асистенти, домашни помощници.

Посочените институции за социални услуги извършват дейности, близки до посочените в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО – превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици, педагогическа и психологическа подкрепа, прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците с увреждания.

В тези общински институции работят специалисти, които могат да са полезни за предлагането на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини и да компенсират недостига на специалисти в училищата и детските градини. Опитът на общините от управлението на тези институции е полезен при вземането на решение за разкриване на нови институции по ЗПУО или за възлагане на ресурсното подпомагане на деца и ученици със СОП на лицензирани доставчици на социални услуги.

III. SWOT АНАЛИЗ /основни изводи/

Силни страни

- Добре функционираща мрежа от образователни и социални институции, със създадени благоприятни общи условия за обучение и възпитание;
- Създадени условия за удовлетворяване интересите, желанията и потребностите на децата и учениците в свободното им време чрез включване в проекти и програми;
- Реализирани програми за допълнителна работа с ученици с идентифицирани обучителни трудности;
- Активна политика в рамките на заинтересованите институции за предотвратяване на напускането на училище и връщането в образователната система на напусналите ученици;
- Прилагане на инструментариум за ранно оценяване на риска от обучителни трудности за деца на възраст между 3 и 3,6 години.

Слаби страни

- Неблагоприятни демографски и икономически показатели, вътрешна и външна миграция на семействата;
- Материална база в образователните институции, не напълно отговаряща на условията за достъпност и подкрепяща среда;
- Недостатъчно педагогически специалисти с необходимата квалификация за осигуряване на подкрепата за личностно развитие (логопеди, психолози, ресурсни учители);
- Ограничен достъп до услуги в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в малките населени места;
- Несъобразеност на идентифицирани и анализирани потребности с мерките за тяхното изпълнение.

SWOT

Възможности

- Разширяване на сътрудничеството между институциите при осигуряване на общата и допълнителна подкрепа;
- Реализиране на общински политики за изграждане на приобщаваща инфраструктура и привличане на необходимите кадри за обезпечаване на подкрепата за личностно развитие;
- Привличане на родителите като сътрудници в процесите на подкрепа за личностно развитие на децата им;
- Използване на възможностите, предоставяни от различни национални, европейски и международни финансови инструменти;
- Повишаване привлекателността и качеството на материалната база на образователните институции чрез създаване на универсален дизайн и използване на интерактивни методи на предоаване.

Заплахи

- Неосъзнаване в достатъчна степен на ключовата роля на приобщаващото образование за развитието на пълния потенциал на децата и учениците;
- Риск от осигуряване на формална и/или недостатъчна обща и допълнителна подкрепа в училищата и ДГ
- Отпадане на деца и ученици, подлежащи на задължителна предучилищна и училищна подготовка, поради бедност и неграмотност на родителите, голям процент социално слаби семейства;
- Слаба заинтересованост и неинформираност на значителна част от родителите към образованието и поведението на децата им.

Ключовите изводи и предизвикателства в периода на втората Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Враца са свързани с надграждане на постиженията и преодоляване на трудностите в началното въвеждане на новата нормативна уредба въплъщаваща нови философия и организация на грижата за индивидуалните потребности на всяко дете и ученик.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ

1. ВИЗИЯ

Равен достъп до образование и подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Враца - предпоставка за равноправно социално включване и пълноценна личностна реализация, чрез ясно разпределени отговорности и взаимодействие между различните равнища на управление

2. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Стратегическа цел 1: Осигуряване на необходимите условия в образователните институции в област Враца за развитие на потенциала на децата и учениците според индивидуалните им нужди, стимулиране на личностната изява, при предоставянето на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Специфична цел 1.1. Осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията на децата и учениците	
Мярка / област на въздействие	***Дейност***
1. Качествено и задълбочено оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците и разграничаване на нуждите от обща и допълнителна подкрепа	✓ Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детските градини на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3години до 3 години и 6 месеца: ✓ Ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа. ✓ Извършване на оценка на риска от обучителни затруднения на деца на 5 и 6- годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище
2. Прилагане в образователните институции на методи и подходи за ефективна работа с децата и учениците с обучителни трудности в	✓ Осигуряване на допълнително обучение по български език, за деца и ученици, за които българският език не е майчин. ✓ По - пълно обхващане на учениците от начален етап с идентифицирани образователни затруднения в дейности за допълнително обучение, допълнителни консултации и

разнообразните форми на общата подкрепа	организиране на допълнителна работа и през лятната ваканция. ✓ Екипна работа между педагогическите специалисти за преглед и обсъждане на информация, относно потребностите на децата и учениците. ✓ Логопедична работа в детските градини и училищата, като част от дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения с насоченост към: • изследване на писмената реч на учениците от начален етап в началото на всяка учебна година; • логопедично изследване на деца/ученици за определяне на потребностите от логопедична работа. ✓ Прилагане на компетентностен подход и „учене чрез правене" за постигане на социални умения за децата и учениците чрез интерактивни подходи и техники. ✓ Мотивиране на децата и учениците за включване в дейности по интереси в следобедните часове при целодневна организация на учебния ден ✓ Осигуряване на психологическа подкрепа за преодоляване на трудности в обучението. • извършване на групова работа с деца или ученици и/или кризисна интервенция; • работа със средата, в която е детето или ученикът - семейството, връстниците.
3. Развитие на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство	✓ Проучване на желанията и интересите на учениците за участие в занимания по интереси в училището и извън него. ✓ Осигуряване на специалисти, организиране и провеждане на занимания по интереси в училището. ✓ Подкрепа на развитието на ключовите компетентности на учениците чрез заниманията по интереси в областта на математиката, информатиката, природните науки и технологиите и подпомагане на професионалното ориентиране на учениците в тематичните направления: „Дигитална креативност“, „Природни науки“, „Математика“, „Технологии“, „Изкуства и култура“, „Гражданско образование“, „Екологично образование и здравословен начин на живот“, „Спорт“. ✓ Осигуряване на дейности, свързани с образователни, творчески, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище ✓ Осигуряване на условия за осъществяване на дейностите по Националния календар за изяви по интереси за съответната учебна година за развитие на способности: • в областта на изкуствата, културата и глобалното образование; • в областта на спорта, туризма и здравното образование.

	✓ Гъвкаво осъществяване на заниманията по интереси под различни форми – учебни часове в целодневната организация на учебния ден, междуинституционални занимания и изяви, посещения на културно-исторически и природонаучни обекти, институции, публични и стопански организации и др.
4. Кариерно ориентиране и консултиране, подготовка на младите хора за информиран избор, практическа полза от придобитите компетентности, връзка между по-високото образование и възможността за по-добра реализация	✓ Осигуряване на кариерно ориентиране и консултиране, подготовка на младите хора за информиран избор, практическа полза от придобитите компетентности, връзка между по-високото образование и възможността за по-добра реализация. ✓ Изграждане и прилагане на система за кариерно ориентиране и консултиране във всички училища в област Враца за мотивиране за продължаване на образованието и придобиване на квалификация. ✓ Прилагане на иновативни училищни практики за кариерно ориентиране. ✓ Провеждане на тематични родителски срещи, дни на отворените врати и др. ✓ Провеждане на практическо обучение в реална работна среда. ✓ Областна кампания за повишаване престижа на професионалното образование. ✓ Включване в дейностите по проект „Подкрепа за успех“ по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 ✓ Организиране на кръгли маси и работни срещи с работодатели, партньори, ученици, родители, Училищно настоятелство, Обществен съвет - на училищно, общинско и областно ниво. ✓ Популяризиране на ползата от придобиване на професионална квалификация като възможност за реализация при риск от преждевременно напускане на училище.
5. *Подкрепа на децата и учениците чрез развитие на дарбите и талантите на ниво образователни институции.*	✓ Учредяване на морални и материални награди за децата и учениците на училищно, общинско и областно ниво при: • постигнати изключителни успехи в учебната дейност, класиране на призови места при реализирането на изследователски проекти, свързани с иновации в образованието; класиране на призови места и получаване на отличия за значими постижения в национални и международни състезания, олимпиади, конкурси, фестивали и др.; • постигнати изключителни успехи в учебната дейност и за върхови постижения и класиране на призови места при реализиране на изследователски проекти в конкретни предметни области, на творчески проекти, свързани с иновации в образованието; • прояви на гражданска доблест и участие в

	доброволчески или благотворителни инициативи. ✓ Прилагане на системи за поощрения и награждаване на децата и учениците на училищно, общинско и областно ниво. ✓ Прилагане на гъвкави форми за работа с даровити деца и ученици в ЦПЛР. Организиране на летни клубове по интереси за децата. ✓ Дейности по допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици с изявени дарби чрез осигуряване на квалифицирани специалисти в съответната област - науки, технологии, изкуства, спорт. ✓ Подкрепа за талантливи деца чрез Програма за мерки за закрила на деца с изявени дарби (по общини).
6. Превенция на тормоза и насилието	✓ Дейности по превенция и интервенция въз основа на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище и на алгоритъма за неговото прилагане, утвърден от министъра на образованието и науката. ✓ Предоставяне на педагогическа и психологическа подкрепа, включително дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение. ✓ Провеждане на превантивни кампании срещу агресията и тормоза в училища и по общини. ✓ Организиране на спортни събития за утвърждаване на принципите на честната игра и ненасилие. ✓ Въвеждане в училищата на практиката на наставничеството (индивидуална подкрепа за ученика от личност, която уважава) като начин за въздействие върху вътрешната мотивация. ✓ Повишаване обхвата на дейностите по превенция на насилието на ниво училище и подобряване на координацията между отделните институции - образователни институции, прояви на малолетни и непълнолетни и социалните услуги, работещи на територията на област Враца за превенция на тормоза и насилието в училищата.
7. Логопедична работа	✓ Осигуряване на логопеди в училищата и детските градини. ✓ Осигуряване на логопедични кабинети в училищата и детските градини. ✓ Логопедична превенция на комуникативните нарушения и обучителните трудности. ✓ Логопедична диагностика на комуникативните нарушения. ✓ Терапевтична дейност при установени индикации за комуникативни нарушения. ✓ Консултативна дейност.
8. Библиотечно-информационно обслужване	✓ Осигуряване на достъп до информация от различни документални и дигитални източници чрез училищните библиотеки.

	✓ Провеждане на кампании за популяризиране на четенето. ✓ Координация, взаимодействие и сътрудничество между училищните институции и функциониращите библиотеки на територията на област Враца и други при провеждане на инициативи, квалификации, извънучилищни мероприятия и др.
9. Грижа за здравето	✓ Осигуряване на качествени грижи за здравето в училищата и детски градини – продължаване дейностите на училищните здравни кабинети. ✓ Организиране на програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, разпознаване и предпазване от вредни навици, пороци и зависимости, двигателна активност и спорт и др.
10. Осигуряване и предоставяне на обща подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие.	✓ Популяризиране чрез различни форми сред децата, учениците и родителите в детските градини, училищата и ЦСОП на възможностите за предоставяне на обща подкрепа за личностно развитие в ЦПЛР на територията на област Враца. ✓ Предприемане на мерки от общинските администрации, в които няма действащи ЦПЛР, за тяхното създаване. ✓ Разширяване на видовете обща подкрепа за личностно развитие, предоставяни от ЦПЛР и увеличаване на броя на децата, участващи в тях. ✓ Осигуряване на всички видове специалисти, необходими за осъществяването на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците съобразно техните желания и потребности. ✓ Организиране и провеждане на групови и индивидуални занимания за децата и учениците за развитие на интересите, способностите и компетентностите в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и изяви по интереси.
11. Осигуряване на общежитие и подкрепа на образователните институции, осигуряващи транспорт на деца и ученици от детските градини и училищата	✓ Осигуряване на условия за живеене и нощуване на ученици от друго населено място в ЦПЛР- Средношколско общежитие, гр Враца. Провеждане на самоподготовка на учениците; консултации по учебни предмети и индивидуална работа; организиране и провеждане на занимания по интереси; работа с родители, достъп до грижа за здравето. ✓ Осигуряване на безопасното пътуване на децата и учениците. ✓ Осигуряване на транспорт за пътуващи деца и ученици чрез транспорти схеми, съобразени с нормативната уреда и възрастовите особености на децата и учениците.

Стратегическа цел 2: Осигуряване на позитивна и подкрепяща образователна среда – работещ модел за предоставяне на допълнителна подкрепа и връзка между по-високо образование и възможност за по-добра реализация

Специфична цел 2.1. Развитие на приобщаващото образование и предоставяне на равен достъп до образование на всяко дете и ученик чрез предоставяне на допълнителна подкрепа	
Мярка / област на въздействие	***Дейност***
1. Създаване на ефективна организация за допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания	✓ Обезпечаване на образователните институции с необходимия брой и вид специалисти за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания. ✓ Определяне на екипи за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в образователните институции. ✓ Определяне на координатори за осигуряване на процеса на допълнителна подкрепа за личностно развитие на ниво институция. ✓ Осигуряване на ресурси за извършване на функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности чрез система ISF. ✓ Провеждане на обучения на екипите за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности в училищата и детските градини за извършване на функционална оценка съвместно със специалисти от Регионален екип за подкрепа за личностно развитие към Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – област Враца и от външни лектори. ✓ Повишаване на квалификацията на специалистите за предоставяне на допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, в риск, с хронични заболявания и с изявени дарби. ✓ Създаване и предоставяне на индивидуална подкрепяща среда за всяко дете и ученик в училището и детската градина. ✓ Проучване и оценка на индивидуалните потребности и способности на децата и учениците с хронични заболявания ✓ Провеждане на обучения на персонала в училища и детските градини, в които се обучават деца и ученици с хронични заболявания, нуждаещи се от допълнителна подкрепа ✓ Екипни дейности за ефективна допълнителна подкрепа от страна на психолог, класен ръководител и личен лекар. ✓ Осигуряване на помощник на учителя при повече от три деца или ученици в групата/паралелка.

2. Осигуряване на качествена допълнителна подкрепа на деца и ученици в риск в училищата и детските градини	✓ Работата с дете и ученик по конкретен случай, с цел гарантиране на индивидуален подход при предоставяне на допълнителна подкрепа. ✓ Изготвяне и прилагане на механизъм за взаимодействие между образователните институции и други заинтересовани страни, ангажирани пряко в работа с деца в риск. ✓ Включване на ученици, нуждаещи се от подкрепа, в групи за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти. ✓ Използване на различни онлайн платформи за комуникация с родителите на деца в риск.
3. Предоставяне на качествена допълнителна подкрепа за деца и ученици с изявени дарби в детски градини и училища	✓ Дейности по подготовка и провеждане на училищни, общински и областни кръгове на олимпиади и състезания. ✓ Провеждане на допълнителна индивидуална работа. ✓ Разширяване на обхвата от дейности, насочени към предоставяне на допълнителна подкрепа за деца с изявени дарби.
Специфична цел 2.2 Подобряване на условията за равен достъп до образование на всички деца и ученици чрез осигуряване на достъпна физическа и архитектурна среда	
Мярка / област на въздействие	***Дейност***
1. Подобряване на архитектурната среда в образователните институции	✓ Подходящо оформяне на помещенията и пространствата за общо ползване. ✓ Осигуряване на достъпен маршрут между помещенията в сградите на институциите. ✓ Изграждане на рампи за осигуряване на достъпност до входните помещения на сградите на институциите. ✓ Изграждане на платформени съоръжения (подемни платформи с вертикално движение, наклонени подемни платформи със задвижваща система). ✓ Адаптиране и изграждане на санитарни възли с достъпност за деца и ученици с увреждания. ✓ Осъществяване на ремонтни дейности на прилежаща инфраструктура за улесняване на достъпа. ✓ Изграждане на подходящо оформени кътове за почивка. ✓ Организиране на индивидуални работни места и подходящо оформяне на предметна среда.
2. Осигуряване на специализирана подкрепяща среда в образователните институции и нейното изграждане, съгласно чл. 106, ал. 4 от Наредба за приобщаващото образование	✓ Обзавеждане на учебните помещения с възможност за предоставяне на учебни места за деца и ученици с увреждания. ✓ Осигуряване на подходяща апаратура и специализирани технически средства за деца и ученици с увреждания. ✓ Осигуряване на подходящи помещения и кабинети за рехабилитация. ✓ Организиране на специализирани работни и игрови кътове за индивидуална работа.

	✓ Осигуряване използването на помощни средства (нехлъзгащи се подложки, приспособления за писане и др.). ✓ Осигуряване на специализирани столове и маси и подходящото им позициониране. ✓ Осигуряване на учебници и учебни помагала за учениците със сензорни нарушения.

Стратегическа цел 3: Подобряване на социалната и психологическата среда в институциите, предоставящи подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, чрез повишаване на компетентностите на педагогическия персонал и изграждане на позитивен организационен климат, основан на обща институционална политика и като израз на общата воля и координирани усилия на всички участници в процесите за подкрепа на децата и учениците.

Специфична цел 3.1 Координация и ефективно взаимодействие на институциите във връзка с изпълнение на ПМС № 100/08.06.2018 г. за Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст в област Враца.	
Мярка / област на въздействие	***Дейност***
1. Осигуряване на системен контрол и засилване на дейността на екипите за обхват с цел пълноценното включване в образователния процес на децата и учениците	✓ Подпомагане на дейността на Екипите за обхват чрез Областния координационен център. ✓ Засилване на контрола от страна на кметовете на общините върху дейността на директорите на общинските детски градини за обхващане на децата в задължителна предучилищна възраст. ✓ Осигуряване на съдействие и необходимата координация между институциите за първоначално актуализиране на статуса на децата „в чужбина“. ✓ Координира доброволческа дейност, осъществявана в сътрудничество с юридически лица с нестопанска цел и Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ за включване на студенти при работа с учениците за подобряване на образователната среда. ✓ Регулярен обмен на информация между ангажираните институции и координиране на техните съвместни действия. ✓ Предприемане на мерки за обхващане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. ✓ Прилагане на мерки за реинтеграцията в образователната система на деца и ученици, отпаднали от детска градина и училище. ✓ Прилагане на мерки по превенция на включените в образователната система деца и ученици в риск от отпадане.

	✓ Определяне на комплекс от мерки по отношение на всяко дете, което е идентифицирано като необхванато, отпаднало или застрашено от отпадане от образователната система и взаимодействат с компетентните институции за прилагане на интегриран подход. ✓ Разговори с родителите, настойниците/попечителите или с лицата, които полагат грижи за децата и учениците. ✓ Прилагане на мерки за обща и допълнителна подкрепа. ✓ Създаване и мултиплициране на успешни практики в образователните институции при работа по конкретни случаи.
2. Повишаване участието и ангажираността на родителите	✓ Популяризиране на добри практики и възможности за участие в мрежи за включване на родителите и местната общност в мерки за предотвратяване на преждевременното напускане на училище. ✓ Повишаване отговорността на родителите и тяхната активност за сътрудничество с учителите и училищното ръководство чрез включването им дейността на институцията, с цел развитието на децата им с фокус върху родители от уязвими групи за насърчаване на редовното посещаване на детската градина и училището.
Специфична цел 3.2. Осигуряване на необходимите човешки ресурси, за предоставяне на качествена обща и допълнителна подкрепа за деца и ученици в детските градини и училищата от област Враца	
Мярка / област на въздействие	***Дейност***
1. Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти от училищата и детските градини в посока предоставяне на качествена обща и допълнителна подкрепа	✓ Провеждане на вътрешноинституционална квалификация относно възможностите за предоставяне на обща подкрепа и работа в екип. ✓ Обезпечаване на общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата с необходими специалисти: психолог/ педагогически съветник, логопед, социален работник, ресурсни учители и др. педагогически специалисти в зависимост от оценката на индивидуалните потребности. ✓ Създаване на фокус – групи за популяризиране на добри модели на работа и обмен на образователни ресурси. ✓ Организиране на форуми за споделяне на добри педагогически практики в областта на предоставянето на общата подкрепа на училищно, общинско и областно ниво. ✓ Насърчаване, мотивиране, стимулиране и методическа подкрепа на кадрите в системата на образованието, в т.ч. и мерки за привличане на млади специалисти, чрез взаймодействие с ВУЗ. ✓ Осигуряване на въвеждащи обучения на назначени в образователните институции помощник - учители.

V. КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ

Постигането на целите, заложени в Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Враца може да бъде измерено чрез следните ключови индикатори:

- Брой детски градини и училища, които самостоятелно организират и обезпечават ресурсното подпомагане на децата и учениците по чл. 283, ал. 4 от ЗПУО, брой деца/ученици със СОП в тях и процент спрямо общия брой деца и ученици със СОП;
- Брой педагогически специалисти, участвали в краткосрочни обучения за развитие на професионалните компетентности за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие;
- Брой институции със значително подобрение на материалната база - нови елементи на достъпна архитектурна среда, разкрити кабинети и др.;
- Брой детски градини и училища, в които работят педагогически съветници и психолози;
- Брой новосъздадени институции - ЦПЛР;
- Брой отпаднали деца и ученици от системата на предучилищното и училищното образование.

VI. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Отговорностите на общините, институциите на областно ниво и на всички заинтересовани страни във връзка с изпълнение на Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Враца 2020-2022 г. се определят от техните компетенции, идентифицираните потребности и планираните дейности. Областната стратегия се изпълнява на областно ниво от институциите, работещи на областно и на общинско ниво. Общините отговарят за разработването и цялостното изпълнение на общинската стратегия, регламентирани в чл. 197 от ЗПУО и приноса към изпълнението на областната стратегия. Целите се постигат с общите усилия на всички заинтересовани от процеса страни, в съответствие с компетенциите им и планираните цели и дейности.

За проследяване на напредъка по изпълнение на стратегията, със заповед на областния управител се създава екип/комисия за мониторинг, в състава на който участват представители на всички заинтересовани страни – Областна администрация, общинските администрации, Регионално управление на образованието, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование, Регионална здравна инспекция, РДСП, Център за кариерно ориентиране и др. Областният управител определя и ръководител на екипа. Броя и темите на заседанията и разпределението на задачите се определят от екипа под ръководството на неговия председател.

Събирането на информация за изпълнените дейности и постигнатите индикатори по изпълнение на целите на областната стратегия започва три месеца преди да изтече срокът на стратегията. В същия период започва и организацията за изготвянето на нова областна стратегия за следващия период.

VII. КОМУНИКАЦИОННА ПРОГРАМА

Важно условие за ефективното реализиране на Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Враца за периода 2020-2022 г. е предоставянето на пълна и обективна информация за дейностите в стратегията. Реализирането на стратегията ще се съпровожда от ефективно използване на различни начини и форми за

комуникация и информиране на обществеността и всички заинтересовани страни за разработването, приемането и изпълнението на Стратегията.

Комуникация чрез Интернет и информационни материали. Поддържане и актуализиране на информацията за Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Враца за периода 2020-2022 г. в сайтовете на партньорите и на заинтересованите страни.

Работа с партньори. При изпълнението на стратегията ще се търси съгласуване и взаимодействие с всички заинтересовани страни, участвали в разработването на стратегията и за нейното изпълнение.

Комуникационната програма се основава на следните основни принципи:

Прозрачност – предоставяне на информация за изпълнението на дейностите по Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Враца;

Широко междуобщинско и междусекторно партньорство, сътрудничество и екипност в комуникационния обмен.

Координация с други стратегии, програми, планове за развитие, изпълнявани от държавната и местната власт;

Достъпност на информацията – достигане на комуникиращата информация до най-голям брой заинтересовани лица.

VIII. РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Основни източници на финансиране на дейностите по подкрепа, включващи осигуреността както с материални ресурси, така и възможността за придобиване на подходяща квалификация от работещите в сферата специалисти, могат да бъдат: държавен (републикански) бюджет, собствени приходи (общински бюджет), фондове на ЕС, национални програми и др